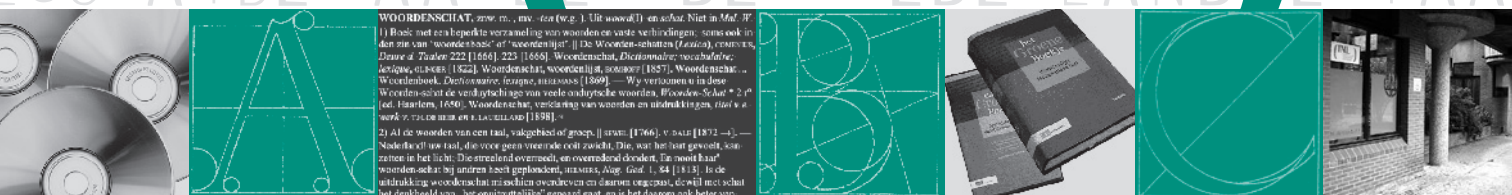

INL (Nieuwsbrief)

november 2009

Etymologisch Woordenboek voltooid

Deze maand is het vierde en laatste deel van het *Etymologisch Woordenboek van het Nederlands* (EWN) verschenen. In dit woordenboek wordt de herkomst van duizenden Nederlandse woorden uitgelegd, waarbij de nadruk uiteraard ligt op de betekenisontwikkeling in het Nederlands.

Op donderdag 26 november aanstaande ontvangt minister Ronald Plasterk van OCW tijdens een feestelijke presentatie in de Singelkerk in Amsterdam de vier delen van het voltooide EWN. Zijn Vlaamse collega minister Joke Schauvliege van Cultuur krijgt op 10 december in het Academieggebouw van de KANTL in Gent eveneens een compleet EWN aangeboden.

Het oorspronkelijke idee voor een nieuw etymologisch woordenboek van het Nederlands is afkomstig van Wil Pijnenburg (oud-hoofdredacteur *Vroegmiddelnederlands en Oudnederlands Woordenboek*). In de jaren negentig van de vorige eeuw slaagde Marlies Philippa erin om het EWN onder te brengen in het fonds van de Amsterdam University Press (AUP). De eerste twee delen verschenen in 2003 en 2005. In dat laatste jaar kwam het project terug naar Leiden en vanaf dan werd het EWN aan het INL afgemaakt. In 2007 verscheen deel 3 en nu in 2009 is ook het vierde en laatste deel klaar.

Het EWN is vervaardigd door een team van lemmaschrijvers, specialisten en adviseurs onder hoofdredactie van Marlies Philippa, Frans Debrabandere, Arend Quak, Tanneke Schoonheim en Noline van der Sijs.

Behalve in boekvorm stelt AUP het EWN tegen betaling ook online beschikbaar. Deze digitale versie biedt extra zoekmogelijkheden en meer informatie over verwante woorden in het Fries; tevens is bij alle trefwoorden vermeld tot welke herkomstcategorie ze behoren: leenwoord, erfwoord, verkorting, samensmelting, etc.

Het EWN kost € 55,00 per deel.

Een complete set kost € 220,00. Ter gelegenheid van de verschijning van deel 4 wordt er een korting van 10% gegeven (per deel € 49,50, voor de set € 198,00). Kijk voor meer informatie op www.aup.nl. Een proeflicentie voor het digitale EWN kunt u aanvragen op www.etymologie.nl.

Vanuit de woordenboekartikelen in de historische woordenboeken van het Nederlands online (woordenboeken.inl.nl) zijn er links naar de corresponderende trefwoorden in het EWN. Hierdoor is een aantal van de oudste woordenboekartikelen voorzien van een recente etymologie.

Demoversie ANW online!

Volgende maand gaat de demoversie van het *Algemeen Nederlands Woordenboek* (ANW) online. Voor het eerst kan men dan rondkijken in het nieuwste woordenboek van het Nederlands. De demoversie (<http://anw.inl.nl>) bevat een selectie van ruim 900 volledig bewerkte woordenboekartikelen.

De onlineversie van het ANW heeft vier zoekmogelijkheden: (1) zoeken naar de betekenis van een woord of woordgroep; (2) zoeken naar een of meer woorden of woordgroepen op basis van de betekenis; (3) zoeken naar een of meer woorden of woordgroepen op basis van informatie en (4) zoeken naar een of meer woorden of woordgroepen in voorbeeldzinnen.

Zoekmogelijkheid (1) is de traditionele, waarbij gebruikers het woord of de woordgroep invoeren waarvan ze de betekenis willen weten. Vervolgens verschijnt het corresponderende woordenboekartikel op het scherm.

Bij zoekmogelijkheid (2) vertrekt men vanuit een element van de betekenis van een woord, eventueel aangevuld met een categorie. De woordenboekartikelen die aan de criteria voldoen worden gesorteerd en getoond op relevantie, maar desgewenst kan ook gekozen worden voor de alfabetische sortering op trefwoord.

Zoekmogelijkheid (3) is een functie met onbegrensde mogelijkheden. Het is mogelijk om specifiek te zoeken op bijna alle velden die deel uitmaken van de artikelstructuur van het ANW. Zo levert zoeken naar woorden met 5 lettergrepen die beginnen met een *a* en eindigen op een *s* de trefwoorden *alcoholicus* en *appendicitis* op. Zoeken naar adjectieven met een betekenisbetrekking waarbij metonymie in het spel is, levert *aquamarijn*, *Chinees*, *extravert* en *Vietnamees* op. Maar ook kan gezocht worden naar alle woordenboekartikelen waar een afbeelding, een filmpje of een geluid bij is opgenomen, of naar alle spreekwoorden en verbindingen die alleen in het Belgisch-Nederlands voorkomen.

Met zoekmogelijkheid (4) kan de gebruiker snel een aantal voorbeeldzinnen van een bepaalde auteur of uit een bepaalde periode of bron opvragen. Deze gevonden voorbeeldzinnen kunnen telkens worden gesorteerd op relevantie, op datum of op auteur.

In de komende jaren zal het ANW elk jaar met duizenden woorden worden uitgebreid, waardoor het zal uitgroeien tot een waardevolle bron op het gebied van de beschrijving van het hedendaags Nederlands.

INL aanwezig op het 14de Euralex-congres

Van 6 t/m 10 juli 2010 vindt het 14de Euralex-congres plaats. Dit Europese congres, waar lexicologen, lexicografen en computerlinguïsten elkaar ontmoeten, wordt deze keer in Leeuwarden gehouden. De algehele organisatie is in handen van de Fryske Akademy. Tanneke Schoonheim, hoofd van de afdeling Descriptieve Projecten, vertegenwoordigt het INL in het organisatiecomité.

De opening van het congres staat in het teken van de voltooiing en het online gaan van het *Wurdboek fan de Fryske taal*/*Woordenboek van de Friese Taal* (WFT). Omdat het WFT wat opzet en werkwijze betreft veel overeenkomsten vertoont met het *Woordenboek der Nederlandsche Taal online* (iWNT), heeft de Fryske Akademy het INL gevraagd om te helpen bij de vervaardiging van een online WFT. De werkzaamheden hieraan zijn in volle gang en alles is erop gericht om in juli 2010 een onlinewoordenboek van het Fries te kunnen presenteren.

Mooie toekomst voor historisch Nederlands

Na eerst het **Woordenboek der Nederlandsche Taal (WNT)** en vervolgens het **Vroegmiddelnederlands Woordenboek (VMNW)** en het **Oudnederlands Woordenboek (ONW)**, gaat in december ook het **Middelnederlandsch Woordenboek (MNW)** online. Hierdoor is het mogelijk om de Nederlandse woordenschat van een ononderbroken periode van vijftien eeuwen te raadplegen.

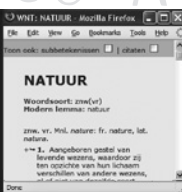
- Het MNW in boekvorm beschrijft in negen delen en in 20.000 kolommen de periode 1250 tot 1550. Het MNW werd voltooid in 1929 en is nog steeds onmisbaar voor wie de Nederlandse taal en literatuur uit de middeleeuwen bestudeert.
- De cd-rom Middelnederlands, die het INL in 1998 uitbracht, diende als basis voor het MNW-online. De internetversie is echter aanzienlijk verrijkt en verbeterd. Zo zijn de citaten die de betekenissen van een woord illustreren veel beter als onderzoekscorpus te gebruiken. Ook kan er op vaste verbindingen gezocht worden en is een aantal digitaliseringsfouten hersteld.
- Om aan het MNW dezelfde zoekvragen te kunnen stellen als aan de andere woordenboeken is de structuur bij veel artikelen uniformer gemaakt is. Daarnaast is – net zoals bij het WNT, VMNW en ONW – aan elk lemma een modern trefwoord toegevoegd zodat iedereen makkelijk zijn weg in het woordenboek kan vinden.
- Het MNW-online is meer dan zomaar een nieuw en handig werkinstrument voor de neerlandistiek: samen met de drie eerder genoemde historische woordenboeken laat het duidelijk zien dat er voor het verleden van het Nederlands ook een mooie digitale toekomst weggelegd is.

Op het congres zelf wordt aandacht besteed aan een veelvoud van lexicografische projecten. Er zijn lezingen, demonstraties en discussiesessies. Het INL is hierbij ruimschoots vertegenwoordigd, niet alleen in de organisatie, maar ook met diverse lezingen over het INL, zijn afdelingen en projecten. Verder zijn er demonstraties van producten als de historische woordenboeken online en het Algemeen Nederlands Woordenboek. Op een speciaal voor Euralex ingerichte tentoonstelling wordt een overzicht van de geschiedenis van de Nederlandse lexicografie en van de hoogtepunten uit de geschiedenis van het *Wurdboek fan de Fryske taal*/*Woordenboek van de Friese Taal* en het *Woordenboek der Nederlandsche Taal* gepresenteerd.

Inschrijving via www.euralex2010.eu.

Verrassend resultaat bij het werk aan de Bouwstoffen

Om de 400.000 citaten van het MNW te kunnen verrijken met informatie uit de Bouwstoffen (de bronnenlijst), is uitgezocht welke items nu precies voor het woordenboek gebruikt zijn. Bij deze inventarisatie bleek dat er 'slechts' uit 4000 teksten van de 11.000 die in de lijst als bron beschreven staan, citaten gehaald zijn.

fade-out, de, fade-outs
fa-ding, de (m.)
fa-do, de (m.), fa-do's
fa-do-zan-ge-res, de (v.), fa-do-zan-ge-res-sen
Fae-röer, mv.
Fae-röer-der, de (m.), Fae-röer-ders
Fae-röers, Fae-röer-se
faëton [faë-ton, fa-eton], de (m.), faëtons
[faë-tons, fa-etons]
fa-go-cyt, de (m.), fa-go-cy-ten
fa-go-cy-to-se, de (v.)

Nationale Wetenschapsdag op het INL

De eerste deelname aan de Nationale Wetenschapsdag op zondag 18 oktober jl. is een succes te noemen. Vele bezoekers wisten ons instituut te vinden. Er werden die dag twee sessies van zeven korte presentaties gehouden.

De onderwerpen waren neologismen, spelling, historische woordenboeken, taal- en spraak-technologie, het Algemeen Nederlands Woordenboek op internet, IMPACT (het project met als doel de toegankelijkheid van het in druk beschikbare culturele erfgoed in Europa te verbeteren) en de Taalbank van het Nederlands.

Ook waren er doorlopende activiteiten als een stemmenquiz, een FUDGE-test (haalt een nieuw woord het Algemeen Nederlands Woordenboek of niet?) en een spellingtest.

Verder kon men in gesprek gaan met de computer en was er voor kinderen tussen 6 en 12 jaar een workshop over hoe een woordenboek wordt gemaakt.

Voor wie niet kon wachten tot eind van dit jaar, wanneer een demoversie van het ANW op internet verschijnt, was er op de Wetenschapsdag al een eerste versie beschikbaar.

Colofon

Deze nieuwsbrief is een uitgave van de Stichting Instituut voor Nederlandse Lexicologie en verschijnt tweemaal per jaar.
Postbus 9515, 2300 RA Leiden
t 071-5141648
www.inl.nl
Redactie: secretariaat@inl.nl
Ontwerp: Swantje Haage Ontwerp, Amsterdam